

ОБЩАТА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО Й ВЪРХУ ПЕРИФЕРНИЯ РЕГИОНАЛИЗЪМ

Цветелина Тодорова Кабакчиева
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов
Катедра „Аграрна икономика“

Резюме: Една от трите общи политики в Римския договор за създаването на Европейската икономическа общност е Общата селскостопанска политика на Европейския съюз. Основните цели, стоящи пред ОСП, са увеличаване производителността на селското стопанство чрез въвеждане постиженията на научно-техническия прогрес и оптимално използване на производствените фактори. Освен това чрез ОСП се цели осигуряване на добро равнище на жизнения стандарт на селското население, стабилизиране на пазарите на селскостопански стоки и осигуряване на разумни цели за потребителите на селскостопанските стоки.

Присъединяването на България към ЕС ѝ предоставя възможност да бъде не просто обект на въздействие на Общата търговска политика, но и активен фактор за формирането ѝ. Това може да бъде резултат от задълбоченото познание на ОСП, както и на тенденциите за развитието ѝ с цел адаптиране на периферните икономики към динамично променящата се среда.

Ключови думи: регион регионализъм периферен регионализъм; регионалната икономическа интеграция Обща селскостопанска политика на Европейския съюз.

JEL: Q13, Q 14, Q18, Q19.

THE COMMON AGRICULTURAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION AND ITS EFFECT ON THE PERIPHERAL REGIONALISM

Tsvetelina Todorova Kabakchieva
The D. A. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
The Department of Agricultural Economics

Abstract: One of the three common policies in the Treaty of Rome Establishing the European Economic Community is the Common Agricultural Policy of the European Union. The main purposes of the CAP are increasing productivity through the introduction of the achievements of the scientific and technical progress and optimal use of the factors of production. Moreover, the CAP is aimed at providing a good level of living standard of the rural population, stabilizing markets of the agricultural goods and providing reasonable prices for the consumers of the agricultural goods.

Bulgaria's accession to the European Union gives the country an opportunity to be not only an object of influence of the Common Commercial Policy but also an active factor for its formation. This can be a result of thorough knowledge of the CAP as well

as the tendencies for its development, with the purpose of adapting the peripheral economies to a dynamically changing environment.

Keywords: region; regionalism; peripheral economic integration; Common Agricultural Policy of the European Union.

JEL: Q13, Q14, Q18, Q19.

Въведение

Актуалността на изследването произтича от липсата на еднозначно мнение относно позитивните и негативните въздействия на интеграционните процеси в разширяващия се ЕС, както и от необходимостта от задълбочени изследвания на въздействията на регионализма върху националната икономика. Обект на изследването е промяна в площите с обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение след прилагането на ОСП в България.

Цел и задачи на изследването

Целта на настоящото изследване е да разгледа прилагането на Общата селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз в България, като периферен регион. Реализирането на поставената цел налага решаването на следните **задачи**:

- Характеризиране на периферния регионализъм;
- Идентифициране на целите на ОСП;
- Анализирание влиянието на ОСП в България върху използването на земеделска земя.

1. Периферен регионализъм

„Държавите са твърде малки, за да играят ефективна роля в световен мащаб или за да осигурят своята отбрана. Те, с изключение на две или три държави, са и твърде големи, за да могат наистина да изпълнят своите региони с живот и да решат проблемите на безработицата, екологията и образованието” (Ружмон, 2003, стр. 134). Този цитат на известния швейцарски критик на цивилизацията Дени дьо Ружмон, специалист в регионализма, показва, че европейските региони и европейската федерация биха могли да се формират заедно, във взаимна зависимост. Според автора без автономни региони като базисни единици няма да има и дееспособно европейско обединение.

Понятията „регион”, „регионализъм” и „регионална интеграция” са взаимосвързани и взаимообусловени. Те характеризират процеса, съпътстващ глобализацията, като ѝ придават конкретно исторически характер. Специалистите са склонни да се обединят около разбирането, че регио-

налната икономическа интеграция е преимуществено съсредоточаване на активността на капитала на определена територия. В търсенето на отговор на важни методологически въпроси при изследването на регионалната икономическа интеграция проф. Велко Маринов стига до извода, че *„процесът е единен по своето съдържание, макар че върху неговото развитие в отделните териториални сектори на световното стопанство оказват влияние фактори от историческо, икономическо, културно, социално и т.н. естество”* (Маринов, 1999, стр. 6). Той приема, че регионалната икономическа интеграция е *„...координирано насърчаван от заинтересованите държави процес на дълбоко, всеобхватно срастване на техните национални възпроизводствени процеси, което има обективно необратим характер и води до постепенно формиране на един цялостен международен комплекс”* (Маринов, 1999, стр. 10).

Европейската глобализация на икономиката и развитието се проявява в съответствие с историческата степен на съгласуване и координиране на жизнената дейност. Този процес често е затрудняван от бариери, издигнати от конкретната историческа реалност и възможността ѝ да деформира обективните процеси, да ограничава временно мащабите на тяхното проявление, да овладява и намалява глобалния риск чрез изграждане на собствени механизми. Така процесите на глобализацията протичат паралелно с други форми на развитие, което поражда необходимостта от разграничаване на общоисторическата от частната форма на конкретно проявление на определен процес и явление (Димова, 2006, стр. 258).

Регионът е системно структурно обединение, включващо изградени в икономическо, социално и политическо отношение елементи, които се характеризират с определено ниво на суверенност. Системообразуващите фактори са географски, политически, икономически, военно-отбранителни, етнокултурни, религиозни и други, но въпреки всичко на първо място следва да се предпостави географското положение на елементите, проявяващи интерес и готовност за интегриране (Стиглиц, 2003, стр. 47).

Регионализъмът е израз на увеличените търговски и човешки сделки в определен географски район. Той демонстрира едни и същи идеи, цели и ценности в търсене на цялостното развитие в рамките на определен регион.

Регионализацията е по-скоро емпиричен процес, насочен към промяна, с цел да се повиши сътрудничеството и регионалната интеграция в рамките на определено географско пространство.

Регионализъмът е форма на проявление на глобализацията, но в географски ограничени региони и като политика, и като действия на група държави. Следователно, може да се направи извод, че регионализъмът е инструмент на държавата за постигане на по-далечни цели на глобализацията.

В теорията периферните страни (периферията) са тези, които са по-слабо развити от полупериферия и от страните в ядрото. Страните в пери-

ферията обикновено получават непропорционално малък дял от световното богатство. Те имат слаби държавни институции и са зависими от по-развитите държави. Обикновено периферните страни изостават икономически, поради липсата на технологии, нестабилни правителства и слабости в системите на образованието и здравеопазването. Същевременно тези държави са от решаващо значение за развитите икономики, тъй като именно те поддържат статуквото им.

Страните от ядрото остават доминиращи, осъществявайки експлоатационен подход в селското стопанство и използване на евтината работна ръка и природните ресурси на периферията. Това най-добре се описва в теорията на зависимостта (Шанън, 1996, стр. 37-42), която разкрива как глобализацията може да засегне света и страните в него. Според нея е възможно да нарасне статутът на периферната страна и тя да премине в положение на полупериферия или ядро, което може да се случи чрез развитие на индустрията, стабилизиране на правителството и други мерки.

Постепенната интеграция в европейската икономика на бившите държави с планови икономики спомага за превръщането им в периферия, тъй като по-силните икономически западно-европейски стопанства използват държавите в преход за производствена база на по-нископроизводителните си сектори. Европейската интеграция спомага за изравняването на стандарта на живот на по-малко развитите с по-добре развитите държави. Въпреки че отделните държави са следвали различни пътища на развитие, всички те успяват да намалят значително разликата между себе си и средните стойности на развитие в ЕС. Общата селскостопанска политика е израз на партньорството между селското стопанство и обществото, между обединена Европа и нейните граждани, заети в селското стопанство.

2. Обща селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз

Неделима част от договорите, които създава Европейската общност (ЕО), е Общата селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз. Създадена през 1962 г., ОСП представлява партньорство между селското стопанство и обществото, между Европа и нейните земеделски производители. ОСП е основана на три фундаментални принципа: свободна търговия в рамките на Общността на база общи цени; преференции за европейското производство на пазарите на Общността; обща финансова отговорност (МЗХГ, н.д.).

Целите на ОСП, посочени в чл. 33 и разгледани от доц. д-р Виолета Блажева в „Аграрна политика“ (Блажева, 2013, стр. 83) са:

- да се увеличава селскостопанската производителност чрез развитие на техническия прогрес и чрез осигуряване на рационалното развитие

на селскостопанското производство и оптималното използване на производствените фактори, в частност на работната ръка;

- по този начин да се гарантира справедлив жизнен стандарт за селскостопанската общност, в частност чрез увеличаване на индивидуалните доходи на лицата, заети в селското стопанство;

- да се стабилизируют пазарите;

- да се осигури наличието на продоволствия;

- да се осигури достигането на продоволствията до потребителите на разумни цени.

Тези цели се споделят от всички страни от ЕС, защото нито една не може да бъде постигната без предоставяне на финансова помощ за селското стопанство и селските райони. При една колективна политика на ЕС бюджетните ресурси се използват по-добре, отколкото при 28 различни национални политики. Няма съмнение, че без обща политика всяка държава от ЕС ще приеме национални политики с различен обхват и различно равнище на публична намеса. Тази политика обаче има нужда от реформиране, защото води до генерирането на постоянни излишъци при някои земеделски продукти. Фундаменталните реформи на ОСП, започнали през 1992 г. и продължаващи досега, радикално трансформират ОСП и понижават нивата на подкрепата, предоставяна на европейските фермери. Субсидиите за произведено количество земеделски продукти са заменени почти изцяло от директни плащания за фермерите, гарантиращи им приличен доход, при условие че изпълняват определени изисквания. Тези изисквания включват спазването на стандарти за опазване на околната среда, производство на безопасни храни, опазване на здравето на животните и растенията. От земеделските производители се очаква да поддържат своята земя в добро състояние с цел запазването на селската природа, флора и фауна. Политиката на европейско равнище гарантира общи правила на единния пазар, помага за стабилизиране на пазара, когато това е необходимо, затвърждава напредъка към засилена конкурентоспособност на европейското селско стопанство и предоставя обща търговска политика, позволяваща на ЕС да преговаря в един глас със своите търговски партньори по света (МЗХГ, н.д.).

ОСП е обща политика за всички държави от Европейския съюз. Тя се управлява и финансира на европейско равнище със средства от годишния бюджет на ЕС. През 2013 г. ОСП е реформирана, за да се засили конкурентоспособността на селскостопанския сектор, да се насърчат иновациите и устойчивото земеделие и да се подпомогнат заетостта и растежът в селските райони.

Към 2014 г. в 28-те страни от ЕС има около 12 милиона селски стопани, а други 4 милиона души работят в хранително-вкусовата промишленост. Тези два сектора осигуряват общо 7 % от всички работни места и произвеждат 6 % от европейския брутен вътрешен продукт.

Днес, повече от 50 години след създаването на ОСП, ЕС е изправен пред нови предизвикателства:

- опазване на селските райони в ЕС и поддържане на жизнеспособността на икономиката в тях;

- изменение на климата и устойчиво управление на природните ресурси;

- продоволствена сигурност — производството на храни в световен мащаб ще трябва да се удвои, за да може да се изхрани световното население от 9 милиарда души през 2050 г.

Общата селскостопанска политика е необходима за 12-те милиона земеделски стопани, за да имат един достоен жизнен стандарт, и за 500-те милиона граждани на Европейския съюз, нуждаещи се от стабилни, разнообразни и безопасни хранителни доставки. Тази политика засилва конкурентоспособността и устойчивостта на селското стопанство на ЕС, чрез основните си инструменти – директните плащания и пазарната подкрепа на земеделските производители (1-ви стълб на ОСП), и програми за развитието на селските райони в Съюза (2-ри стълб на ОСП).

Присъединяването на България към ЕС през 2007 г. превърна ОСП в решаващ фактор за развитие на българското земеделие. Независимо че през последните години положителният ефект от развитието на отрасъла е резултат от вливането на европейски средства и повишения ръст на националните доплащания, земеделското производство се характеризира все още с ниска конкурентоспособност и недостатъчна пазарна ориентация. Всичко това се дължи на натрупаните през годините проблеми. Известно е, че разпадането на плановото стопанство и съпроводилата го криза се отразиха особено силно върху селското стопанство (Николова, 2013, стр. 209).

Българската анкета за наблюдение на селскостопанската и икономическа конюнктура (БАНСИК) е годишна и се реализира върху цялата територия на България, като поставя основите на една система за познаване на продукцията и селскостопанската конюнктура. Още от първото ѝ провеждане през 1998 г. досега БАНСИК е инвестиция, която позволява да се анализират промените, настъпващи в заетостта и използването на територията както в краткосрочен, така и в дългосрочен аспект. БАНСИК представлява етап в европейското интегриране в областта на статистиката. Общата селскостопанска политика на ЕС е насочена към намиране на ефективни решения за преодоляване изоставянето на земята, обезлюдяването на селските райони и застаряването на селското население.

3. Промяна в площите с обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение след прилагането на ОСП в България

Площта със селскостопанско предназначение (Таблица 1) се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, постоянно затреве-

ните площи със селскостопанско използване (вкл. високопланински пасища и затревени повърхности със слаб продуктивен потенциал), семейни градини и необработваните повече от три години земеделски земи. През 2015 год. тези площи намаляват с 0.2% спрямо предходната година (според данни от резултатите за 2015 г. на Агростатистика – МЗХ) (Агростатистика 2015, н.д.).

Таблица 1
Площ със селскостопанско предназначение

Категория	2015 г.		2014 г.		2013 г.		2012 г.	
	Площ (ha)	% от площта на страната	Площ (ha)	% от площта на страната	Площ (ha)	% от площта на страната	Площ (ha)	% от площта на страната
Площ със селскостопанско предназначение (ПССП)	5202752	46.9%	5192940	46.8%	5258809	47.4%	5481222	49.4%

БАНСИК: Заетост и използване на територията през 2015 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) е формирана от обработваемата земя, трайните насаждения, разсадници, постоянно затревените площи и семейните градини. През 2015 година се наблюдава увеличение с 0.7% спрямо предходната година. (Таблица 2).

Таблица 2
Използвана земеделска площ

Категория	2015 г.		2014 г.		2013 г.		2012 г.	
	Площ (ha)	% от площта на страната	Площ (ha)	% от площта на страната	Площ (ha)	% от площта на страната	Площ (ha)	% от площта на страната
Използвана земеделска площ (ИЗП)	5011494	45.1%	4976815	44.8%	4995111	45.0%	5122983	46.2%

БАНСИК: Заетост и използване на територията през 2015 г.

В обработваемата земя са включени площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжериите. Относителният дял на обработваемата земя спрямо използваната земеделска площ на страната остава постоянна величина спрямо предходната година. През 2015 година се наблюдава увеличение с 0.7% спрямо предходната година. (Таблица 3).

Таблица 3
Обработваема земя

Категория	2015 г.		2014 г.		2013 г.		2012 г.	
	Площ (ha)	% от ИЗП	Площ (ha)	% от ИЗП	Площ (ha)	% от ИЗП	Площ (ha)	% от ИЗП
Обработваема земя	3493 688	69.7%	3 469 388	69.7%	3 462 117	69.3%	3 294 685	64.3%

БАНСИК: Заетост и използване на територията през 2015 г.

За да анализираме как е повлияло присъединяването на България към ЕС и прилагането на ОСП в страната ни, можем да сравним данните на БАНСИК за периода 2006 – 2015 г. (Таблица 4). Те показват как се променят площите на обработваемата земя, на използваните земеделски площи и на площите със селскостопанско предназначение в годините преди и след присъединяването на България към ЕС, както и в периода след последните промени на ОСП през 2013 г.

През първите две години от присъединяването на страната ни към ЕС площта на обработваемата земя намалява спрямо 2006 г., но след това (от 2009 до 2015 г. вкл.) се наблюдава тенденция на постоянно увеличение. Тази тенденция е характерна и за периода след последните промени на ОСП през 2013 г.

Използваната земеделска площ е намаляла със 178 559 хектара от 2006 до 2015 г., което в края на отчетния период е с около 0,035% по-малко площи. За периода обаче от 2013 г. – 2015 г. се наблюдава леко увеличение.

За целия период намалява и необработваната земя от 519 680 на 191 258 хектара, като намалението от 2013 г. до 2015 е с 0.88% (от 216 125 на 191 258 хектара).

Площите със селскостопанско предназначение също намаляват в периода от преди присъединяването на България към ЕС до края на 2015 г. през 2006 г. те са били 5 709 733, а в края на разглеждания период са 5 202 752 хектара, тоест са с 0.91 % по-малко.

В рамките на периода от присъединяването на България към ЕС до последните реформи в ОСП (първият програмен период 2007–2013 г.), в българското земеделие са влезли над 4.5 млрд. лева, които дават мотивация и тласък за по-бързо възстановяване на земеделието. Според официалната агростатистика тези средства са спомогнали за намаляване на необработваемите площи с повече от два пъти и половина, а заявяваните за подпомагане площи (по схемата за единно плащане на площ) са се увеличили с пет милиона декара.

Таблица 4

Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение по години (2006 – 2015 г.)

Заетост	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Обработваема земя:	3089531	3057740	3060543	3122516	3162526	3227237	3294685	3462117	3469388	3493688
Използвана земеделска площ:	5190053	5116220	5100825	5029585	5051866	5087948	5122983	4995111	4976815	5011494
Необработваема земя	519680	550116	547381	460528	441025	398624	358239	263698	216125	191258
Площ със селскостопанско предназначение:	5709733	5666336	5648206	5490113	5492891	5486572	5481222	5258809	5192940	5202752

БАНСИК: Заетост и използване на територията през 2015 г.

Прилаганата ОСП в първия програмен период и получените европейски субсидии позволиха, българското зърнопроизводство да се развие толкова, че да достигне показатели за ефективност, съизмерими с тези на водещите европейски страни. Част от европейските средства, в размер на над един милиард евро, бяха предназначени за развитие на селските райони и с тях са ремонтирани около 2000 км пътища, над 1500 км водопроводна и канализационна мрежа, реконструирани и новоизградени са над 300 спортни съоръжения.

Предизвикателства на Общата селскостопанска политика на ЕС за новия програмен период 2014–2020 са свързани със съхраняването в дългосрочен план на потенциала за производство на храни и подкрепата на селскостопанските общности. Важно е, активно да се управляват природните ресурси на територията на ЕС и да се стимулират жизнеспособни селскостопански общности. Сред предизвикателствата са още насърчаване на конкурентността, прилагане на иновации, опазването на околната среда, устойчив и интелигентен растеж на селските райони. Очакванията за този програмен период (2014–2020 г.) са свързани с основните цели, насочени към създаване на по-голяма заетост и достъпност до средствата за финансиране. Общата селскостопанска политика на ЕС е насочена към предоставяне на решения за преодоляване на изоставянето на земята, обезлюдяването на селските райони и застаряването на селското население в ЕС, като осигурява необходимото финансиране и подкрепа, за да гарантира в дългосрочен план устойчивостта на селските райони. В тази връзка новата ОСП въвежда нова структура за директните плащания (първия стълб на ОСП), която е по-целева, равностойна и екологосъобразна. Политиката за развитие на селските райони (втори стълб на ОСП) предвижда общо 85 млрд. евро, като държавите могат да прехвърлят до 15% от разп-

ределените за тях директни плащания и средствата от първия (пазарни мерки) към втория стълб (развитие на селските райони). Една от възможностите за устойчиво развитие на селските райони е агротуризмът. Процесът на локализация на агротуризма в България може да се разглежда като пресечна точка между общоевропейската и националната политика за устойчиво развитие на селските райони, от една страна, и устойчиво развитие на агробизнеса, от друга. Включването на местните власти и общности в решението за локализация мултиплицира общия социално-икономически интерес – изграждане на единна транспортна, пазарна, туристическа, здравна и пр. инфраструктура; осигуряване на заетост; генериране на приходи и др.

4. Очаквани ефекти от прилагането на новата ОСП

Във връзка с това, че селското стопанство допринася в значителна степен за осъществяване на приоритетите в стратегия „Европа 2020”, ОСП трябва да спомага за съвместното съществуване на: селско стопанство, насочено към местните пазари; селско стопанство, отворено за регионалните пазари; селско стопанство с висока добавена стойност, чиито суровини и продукти да имат място на световните пазари. Общата селскостопанска политика на ЕС ще продължава да играе ключова роля в постигането на общата цел за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, и да носи ползи за всички граждани на Общността (Линкова, 2011, стр. 1). Очакваните ползи от прилагането на ОСП са:

- ✓ Запазване потенциала на производството на храни в целия ЕС, за да се гарантира дългосрочната сигурност за европейските граждани, като се подкрепят фермерските общности, стремящи се към опазване на околната среда, водите и хуманно отношение към животните;
- ✓ Активно управление на природните ресурси с цел предотвратяване загубата на биоразнообразие и допринасяне за намаляване на климатичните промени;
- ✓ Поддържане на жизнени селски общности, за които земеделието е ключова икономическа дейност, която създава местна заетост;
- ✓ Привличане на по-младите поколения в селските райони и осигуряване на нови, алтернативни икономически възможности за тях;
- ✓ Осигуряване за гражданите на ЕС с наличност и избор на безопасна храна с високо качество на разумни цени.

Влиянието на икономическата глобализация върху националната ни икономика има различни ефекти. Като периферен регион на такава наднационална структура като ЕС страната ни е в определена взаимозависимост от протичащите икономически глобални процеси и ОСП. Като периферен

регион на ЕС, България трябва да поддържа нивото на определени критерии по отношение на икономическите показатели, което изисква усилия от страна на националните правителства да създават такъв инструментариум за тяхното покриване, какъвто да поддържа конкурентоспособността на българската икономика и земеделието като част от нея.

Последствията от създаването, осъществяването и внедряването на периферния регионализъм позволяват да бъдат направени следните **изводи**:

Глобализацията е една съществена промяна в живота на световното общество, която позволява да се твърди, че става въпрос за промяна в цивилизационен аспект, който застъпва всички икономически, социални, културни и други отношения и променя изцяло същността и формите им на проява. Световната икономика функционира все повече не от затворени национални икономики, а от отворени икономики, с висока степен на взаимовръзка и взаимозависимост в общото си развитие. С течение на времето то се превръща в една цялостна възпроизводствена система, а не комплекс от взаимосвързани национални стопанства, като по този начин съвременната световна икономика губи международния си характер. По този начин икономическата глобализация може да се разбира като засилване на световното взаимодействие и взаимозависимост между икономическите субекти, което обвързва съвкупността от икономически дейности в едно цяло в границите на световното стопанство. Светът става икономически все по-взаимозависим, в резултат на което се изгражда единно световно икономическо пространство.

Социално-икономическите последици от периферния регионализъм са особено остра тема в последните няколко години. Споровете „за” и „против” интеграционните процеси и икономически обвързаности се усещат много сериозно с настъпването на глобалните събития като икономическите кризи.

От търговска гледна точка обаче социално-икономическият ефект от регионалната интеграция на страната ни като периферен регион допринася за развитието на търговията, която от своя страна рефлектира върху социалните и икономическите показатели.

Подписаните договори, спогодби и другите подобни документи регламентират ясни правила и процедури, които гарантират протичането на търговските процеси в ясна схема.

От друга страна, е важно да се отбележи и наличието на средства от фондовете на ЕС част от които страната ни вече е усвоила, а друга предстои да се усвои. Тези средства подпомагат и ще продължават да подпомагат развитието както на търговските потоци, така и на всички останали сфери на икономиката.

Прилаганата ОСП в първия програмен период (от присъединяването на България към ЕС през 2007 до 2013 г.) и получените европейски субсидии позволиха, българското зърнопроизводство да се развие толкова, че да достигне показатели за ефективност, съизмерими с тези на водещите

европейски страни. Част от европейските средства бяха предназначени и за развитие на селските райони. Очакванията за новия програмен период (2014-2020 г.) са свързани със създаване на по-голяма заетост и достъпност до средствата за финансиране. Общата селскостопанска политика на ЕС е насочена към предоставяне на решения за преодоляване на изоставянето на земята, обезлюдяването на селските райони и застаряването на селското население в ЕС, като осигурява необходимото финансиране и подкрепа, за да гарантира в дългосрочен план устойчивостта на селските райони.

Тук остава отворен въпросът обаче за политическата воля и капацитет за ефективното осъществяване на външнотърговската политика на страната в контекста на периферния регионализъм.

Използвани източници:

- Агростатистика (2015), М. (н.д.). Изтеглено на 7 август 2017 г. от <http://www.mzh.government.bg/MZH/bg/ShortLinks/SelskaPolitika/Agrostatistics.aspx>
- Блажева, В. (2013). *Аграрна политика* (Библиотека „Образование и наука“ изд., Том 46). Свищов: АИ „Ценов“.
- Димова, Р. (2006). *Теоретични основи на международната икономическа интеграция* (Научни трудове, УНСС изд., Том 2). София.
- Линкова, М. (2011). *Управление и устойчиво развитие*. (4).
- Маринов, В. (1999). *Регионална икономическа интеграция*. София.
- Маринов, В. (1999). *Регионална икономическа интеграция*. София.
- МЗХГ. (н.д.). Изтеглено на 15 август 2017 г. от (<http://www.mzh.government.bg/>)
- Николова, М. (2013). *Състояние и предизвикателства пред българското земеделие след присъединяване към ЕС*. Сборник научни трудове, РУ – „Ангел Кънчев“, том 52, серия 5.1, стр. 209-214.
- Ружмон, Д. (2003). *Любовта и Западът*. София.
- Стиглиц, Д. (2003). *Глобализацията и недоволните от нея*. София.
- Шанън, Т. (1996). *Въведение в перспективите на световната система*.
Ню Йорк.